

PRAHA-VINOŘ, Hlavní město Praha

Raně středověké hradiště

10.–12. století

Význam: V minulosti několikanásobně osídlená ostrožna, jedno z mladších přemyslovských hradišť v širším okolí Prahy.

Historie: Přesně v polovině cesty mezi Pražským hradem (→Praha-Hradčany) a Starou Boleslaví, tedy lokalitami, které známe z nejstarších českých legend jako místa, na nichž se odehrávala klíčová dramata příběhu přemyslovské dynastie, leží *hradiště Praha-Vinoř. Bylo osídleno už od pravěku, konkrétně v době halštatské, ale zda byla lokalita již v tomto období opevněna, nelze na základě současného stavu poznání rozhodnout.

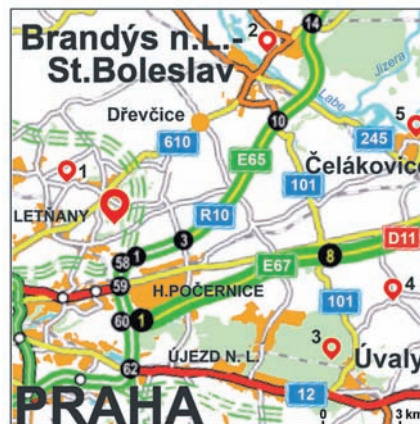
Raně středověké osídlení zde trvalo přibližně od poloviny 10. do 12. století a předpokládá se, že již někdy na počátku tohoto časového intervalu započaly výrazné terénní

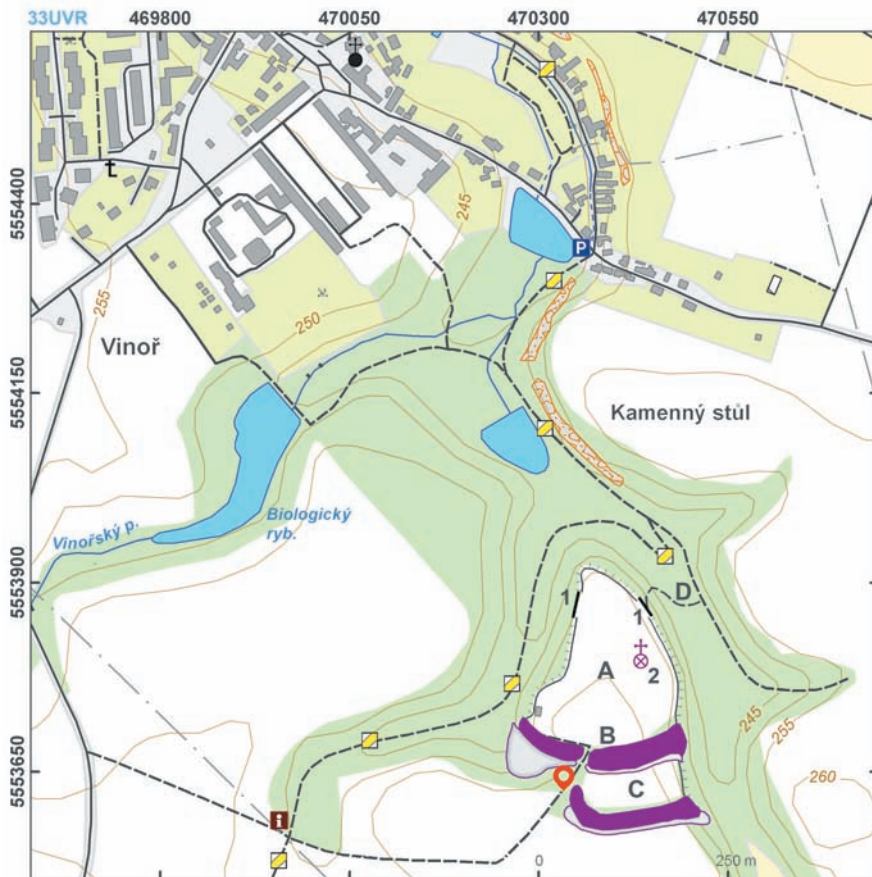
zásahy, které ostrožnu proměnily v mohutnou pevnost. Ačkoliv opevnění nebylo archeologicky dosud zkoumáno, lze s vysokou měrou pravděpodobnosti očekávat, že stavitelé využili v té době standardní techniku hliněného tělesa provázaného dřevěnou, zpravidla roštovou či roubenou komorovou konstrukcí – tzv. dřevohlinitou hradbu (viz *opevnění dřevohlinité). Tu můžeme srovnat např. s opevněním hradiště v →Praze-Královicích, odkud disponujeme moderně dokumentovaným profilem přibližně stejně *datované a konstrukčně podobné hradby. Čelní stěnu fortifikace většinou tvořila nasucho skládaná kamenná zeď, tzv. *čelní kamenná plenta.

Postupně byly na lokalitě opevněny dva areály, jejichž struktura je v terénu dodnes dobře patrná. Výstavbu této fortifikace lze spojovat

↑ Příčný val oddělující předhradí od zbytku ostrožny. Foto J. Marounek, 2011.

□ Plán lokality vytvořil J. Hasil podle LLS snímku.

s podobnými hradišti, která vznikla v první polovině 10. století na celém obvodu tehdejšího panství prvních Přemyslovců ve středních Čechách, na okraji tzv. *přemyslovské domény (srov. →Praha-Královice, →Libušín, Tetín). Jedním z předpokládaných společných znaků těchto lokalit je přítomnost křesťanského svatostánku. I v případě Vnoře se lze na základě několika indicií domnívat, že zdejší „*hrad“ byl vybaven sakrální stavbou. Dokladem této skutečnosti jsou nálezy lidských kostí, opuky

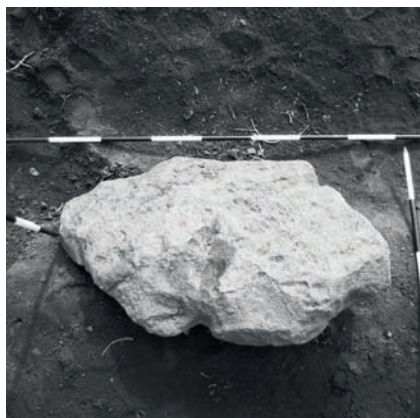
a zlomku románské dlaždice při *povrchových sběrech, výsledky *geofyzikálního měření a symbol kaple na nejstarších známých mapách, náhrobní kámen odhalený v ploše *akropole apod.

Pro období vrcholného středověku zmiňují písemné prameny v areálu zaniklého hradiště hospodářský dvůr, o jehož fyzické podstatě však nelze říci cokoliv určitého. Po vybudování vnořského zámku byla ostrožna obehnaná ohradní zdí a sloužila jako bažantnice.

Popis: Hradiště leží na jedné z ostrožen nad romantickým kaňonem Vnořského potoka v areálu anglického parku, který náleží k vnořskému zámku. Ostrožnu obklopují ze tří stran strmé svahy. Vnitřní plochu (A) hradiště o rozloze 3 ha uzavírá až 2,7 m vysoký relikt hradby (B), kterým prochází, snad v místě někdejší brány, přístupová cesta. Východně od ní se k hlavnímu areálu přimyká další, neméně mohutně opevněná plocha, tzv. *předhradí (0,7 ha; C). Jak lze dodnes pozorovat v terénu a jak dosvědčilo i geofyzikální měření, před oběma liniemi opevnění probíhaly příkopy, z čehož lze odvodit, že předhradí bylo přisazeno k hlavnímu areálu až druhotně.

Podél severozápadní i severovýchodní hrany trojúhelníkovité ostrožny jsou dochovány relikty kamenných zídek (1), dříve pokládané za pozůstatek obvodového opevnění. Jak se však ukázalo již po jejich základním očištění od zeminy a vegetace, zídky po obou hranách ostrožny jsou stavěny „na maltu“, a tudíž nemají raně středověký původ. Jde pravděpodobně o novověké ohradní zdi bažantnice.

Přibližně uprostřed většího z areálů, východně od jeho severojižní osy, lze v období po orbě pozorovat koncentraci úlomků bělavého kamene a zlomků lidských kostí (2). Jedná se s vysokou pravděpodobností o rozorávané pozůstatky kostela stavěného z opuky a zřejmý doklad narušování přilehlých hrobů. O něco severněji sestupuje severovýchodním svahem strmá pěšina (D) do údolí Vnořského potoka. Tato cesta mohla být využívána i v období života hradiště, neboť Vnořský potok sloužil snad jako hlavní zdroj vody; žádný jiný se v opevněném

↑ Zlomek náhrobního kamene vyoraný v areálu vnitřního hradiště. Foto J. Hasil, 2013.

→ Letecký pohled na údolí Vinořského potoka jižně od obce. V popředí dvojdlílný areál raně středověkého hradiště, v pozadí vinořský zámek. Foto M. Gojda, 2013.

areálu nenachází. Stejným způsobem je možno opustit areál i dnes a pokračovat severním směrem k vinořskému zámku. Po levé i pravé straně cesty leží další, patrně již neopevněné polohy, ze kterých pocházejí doklady pravěkého i středověkého osídlení (např. ostrožna Kamenný stůl).

Vinořský zámek a jeho francouzská zahrada, reprezentativní barokní rezidence postavená F. M. Kaňkou na počátku 18. století pro hrabata Černíny z Chudenic, bohužel přístupné nejsou; od 50. let je zámek využíván bezpečnostními složkami. Zájemcům o hradní a zámeckou architekturu lze však doporučit návštěvu zámeckého areálu v nedalekých Ctěnicích, kde je mj. uspořádána expozice k dějinám Vnoře, zahrnující i archeologické nálezy z místního hradiště. [jh]

Literatura: Sláma 1989, 62–64; Richterová 1997; Lutovský 2001; Daněček 2005.

Navigační bod: N 50°08'02.91", E 14°35'05.54" (vstup od jihu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování v ulici Živanická po žluté turistické značce na jih až na konec přírodní rezervace Vnořský park a zde odbočit vlevo na polní cestu k hradišti.

Rizika: Lokalitu je možno navštívit v kterémkoliv ročním období, nejlepší je však vypravit se do Vnoře v době vegetačního klidu, kdy je viditelnost terénních reliktů nejlepší.

Okolí: [1] Praha-Vnoř (PHA), muzeum v zámeckém areálu: N 50°08'55.13", E 14°33'47.99" (2,2 km).

[2] Stará Boleslav (PY), raně středověké hradiště: N 50°11'41.77", E 14°40'25.66" (9,2 km).

[3] →Praha-Újezd nad Lesy (PHA), zaniklá středověká ves Hol (9,9 km).

[4] Horoušany (PY), náves s trojprostorovými domy: N 50°06'22.21", E 14°44'26.28" (11,6 km).

[5] Čelákovice (PY), muzeum s archeologickou expozicí: N 50°09'57.30", E 14°45'05.32" (12,4 km).

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čísecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.